

Çocuk Gerçekliğinde Masal ve Masalımsı Türler

Hayrettin PARLAKYILDIZ*

Çocuk edebiyatı kavramı içinde yer alan türlerde önceliği, sözlü ve yazılı kültür ürünlerimize vermek, bu ürünlerin Türkçenin gelişim sürecine yaptığı katkıdan hareketle yukarıdaki soruşturmanın değerlendirilme-ye alınması; çocuk edebiyatı üzerine çalışan yazar, çizer, araştırmacı, yayıncı, eğitici-öğretici ve akademisyenlerin sorumluluğunu tartışmaya açar! ...Bu sorumluluk içinde, çocuklarımızın geldiği noktadaki yerimizin ne olduğunu belirleyip, duyarlılığımızın gözden geçirilmesinde yarar vardır...

“Çocuk edebiyatı, 2-14 yaşlar arasının gereksinimlerini karşılayan bir edebiyattır. Çocuk edebiyatı çocukluk çağında bulunan kimselerin hayal, duygu ve düşüncelerine hitap eden sözlü ve yazılı bütün eserlerdir. Masallar, hikâyeler, romanlar, anılar, biyografik eserler, gezi yazıları, şiirler vb. bu eserlere girer.

Çocuk edebiyatı, çocuklar için yazılmış olan eserlerdir” (Oğuzkan, 1977: 12).

Çağımızda toplumun temel ögesi olan çocuk, bütün dikkatleri üzerine toplamıştır. Çocukları anlamak için onların gelişimleriyle yakından ilgilenmek, yetişkinlere ait duyguları hissettiklerini kabul etmek gerekir.

Halk edebiyatı ürünlerimiz çok zengindir. Bu türlerin çocukların eğitiminde kullanılması konusuna günümüze kadar yeterli önem verilmemiştir.

Halk edebiyatında sözlü edebiyatın türleri arasında yer alan “ninniden sayışmacaya, bilmecedan tekerlemeye, masaldan efsaneye, destan ve mite uzanan sözlü verimlerin” çocuk gerçekliliğine dönüşmemesinin sebebini ararken, hep birilerini suçlamak yerine, bizlerin bu konudaki ihmali de dikkate almak, kendimize ve ait öz eleştirel bir yaklaşımla çözüm aramak yerinde olacaktır. Bu eleştirel bakışımızı aşağıda birkaç noktada toplayarak, değerlendirelim:

1. Sözlü edebiyata ait türler,
2. Sözlü edebiyatın hedef-kitlesi olan çocuklar, çocuk gerçekliliğini anlayamama,
3. Sözlü kültürü okuyucuya ulaştırmada yayıncıların ticari endişe taşıması,

* Yrd. Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi.

4. Masal ve masalımsı türleri ortaya çıkarırken, yaşananlarla, hayal gücünü karıştırma,
5. Çocuk edebiyatı üzerine çalışan yazar, çizerlerin, sözlü kültür ürününü dışlaması,
6. Yazar - çizer ilişkisinin konuyu oluşturmadaki uyumsuzluğu,
7. Okul öncesi ve ilköğretim çağındaki hedef - kitleye verilecek Türkçe ders kitaplarındaki bu türlere ait metinlerin, öğretmen tarafından yeterli şekilde işlenmemesi,
8. Okul öncesinde masalların iyi dramatize edilemeyişi ve çağdaş teknolojiyi kullanamayışları.

Türk edebiyatını bölümlediğimizde, İslamiyet'ten önceki gruba dâhil ettiğimiz ürünlerimizdir. Sözlü edebiyatın temelini teşkil eden masal ve masalımsı türleri geçmişte anlatan masal nineleri vardı, onların dramatize ederek, diksiyonun alt faktörlerini kullanarak (jest, mimik, telaffuz, ritm gibi), yaptıkları anlatımı biz bugün okul öncesi eğitimi veren lisans öğrencilerine verecek, dinleme faktörünü oluşturacak bir model oluşturulamadı, işler hafife alındı. Bu türlerin derlemeleri yeteri kadar yöntemine uygun teknikle derlenmedi. Masal faktörünün eleştirel yapısı kavranamadı.

Çocuk gerçekliğini bilmeyen, anlamayan veya anlamak istemeyen bir zihniyetin hedef - kitleyi masal ve masalımsı türleri vermesi, onlarda dinleme ve hayal gücünü geliştirme becerisini oluşturması tartışılır.

Eğitimcilerimizin ve yardımcı ders aracı hazırlayan uzmanların bu malzemeyi doğru ve etkili kullanmaları eğitim kalitemizin gelişmesine büyük katkı sağlayacaktır.

Moral değerlerin kavratılmasında, onları geleceğe hazırlamada anlatım içinde dilin, anlatım biçimleri içinde ise, edebiyatın önemli bir yeri vardır.

“Bir milletin dil ve edebiyatında o milletin yaşaması ve uzun ömürlü olma sırrı vardır.” (Güzel, 1996: 1) Bu sırrın devamı ise, iletişime bağlıdır. Dil insanlar arasında anlaşmayı sağladığına göre bu iletişimi kuran metinler önem taşır.

Metinlerin etkili bir iletişim kurup, çocuklarda davranışların ortaya çıkarılabilmesi için edebiyat ve eğitim kavramlarının bir bütünlük içindeki münasebetine bakmak gerekir.

Çocuk edebiyatının en zengin kaynakları olan halk edebiyatı türleri çocuklar için yazılacak her tür eserde kullanılabilir. Ulusal çocuk edebiyatı oluşumunda diğer ülkelerde görülen, kültürümüzün ayrılmaz parçası olan masal ve hikâyelerimizden bu masal ve hikâyelerin elle tutulacak kadar canlı tip ve karakterlerinden gerektiği gibi yararlanılmamıştır.

Çocuk edebiyatında destan, masal ve bilmece gibi folklor ve edebiyatın ortak malzemesinden yararlanarak eser vermek, orijinal eser vermektense daha önemlidir. Dünyanın bütün büyük çocuk edebiyatçıları da büyük ölçüde masal ve folklordan yola çıkanlardır. Kaynakların yeterince ortaya çıkmadığı toplumlarda yalnız yabancılaşma değil kültür-süzleşme de yaygınlaşır.

Her topluluk kültürünü dilin yardımıyla yeni kuşaklara taşır. Ninniler, türkü, tekerleme, mâni, bilmece, halk şarkıları çocuğun dil bilincinin oluşmasında, kültür oluşturmada

da, etkili ürünlerdir. Bu ürünler Türkçeyi, telaffuzunu ve melodisini, sözcüklerini, söz sanatlarını, söyleyiş kalıplarını öğretirken aynı zamanda toplumsal iletişimi de sağlar. Bilmeceler, sayışmalar ve mâniler ayrıca yaratıcı zekâ ve dil becerileri kazandırır.

Çocuklarımızın daha iyi konuşmasını, yazmasını istiyorsak, bu ürünlerin Olumlu katkılarını göz önünde bulundurarak ailede, sosyal çevre ve okullarda halkımızın bu söz varlığını gündeme getirmeliyiz.

Halk edebiyatı ürünleri ana dili eğitiminde, Türkçenin sağlıklı öğrenilmesinde önemli katkılarda bulunur. Ninniler, türküler, mâni, bilmece, tekerleme ve halk şarkıları çocukları ana dilin söz varlığıyla tanıştırır. Bir dilin sözcükleri, deyimleri, söz kalıpları, dil estetiği, özdeyiş ve atasözleri bu halk edebiyatı ürünleriyle verilebilir.

Türkçe derslerinde işlenecek masal ve masalımsı türler, disiplinler arası ilişkilerde de gözden uzak tutulmamalıdır.

Yukarıda 9 madde hâlinde topladığımız sorunların çözümünde dikkat, duyarlılık, bilme ve bildirme söz konusudur.

“Çocuk kitaplarının yazılması, çocuk eğitimindeki arayışların sonucudur” (Şirin, 2000: 15).

Çocuk eğitiminde arayışlarını sürdürenler (yazarlar, çizerler, sanatçılar), yukarıda ele aldığımız soruşturmada vermeye çalıştığımız sorunları ve çözümleri dikkate almada duyarlı davranırlarsa, soruşturmadaki anlayış ve bekleyiş gerçekleşmiş olacaktır.

Kaynaklar

Güzel, Abdurrahman. *Mustafa Kemal Atatürk'te Millî Birlik ve Beraberlik*, Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale, 1996.

Oğuzkan, Ferhan. *Çocuk Edebiyatı*, 1977
Ankara

Şirin, M. Ruhi. *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*, Çocuk Vakfı 2000, İstanbul.

Resim: Buket Gençer